

AK-29

Zvláštní příloha č.6. Věnováno premiéře hry Davos švýcarského spisovatele a dramatika Rudigera Schnabeho v činohře Národního divadla

Curriculum vitae

Zajisté vám nemusím představovat dnes již světoznámého skandalistu a bouřliváka Rudigera Snabeho, ale pro pořádek se o to přeci jenom pokusím.

Schnabe se narodil v Montreaux v zámožné rodině místního hoteliéra. Dětství ovšem strávil v zimním středisku Davos, kde jeho otec koupil hotel Berghof a kam se rodina čtyři roky po narození budoucího slavného dramatika roku 1946 přestěhovala. Zde také jako jedináček navštěvoval obecnou školu a zde se také záhy projevil jeho matematický talent, takže nakonec skončil jako student curyšské polytechniky, kde se věnoval především alternativní teorii množin a jeho doktorská práce vyvolala v odborných kruzích značný zájem. Po ukončení studií působil v šedesátých letech několik let v bankovníctví, odkud v letech sedmdesátých znechuceně odešel, aby se již natrvalo věnoval pouze spisovatelskému řemeslu a dramatické tvorbě.

Již jeho první hra Peníze z roku 1975 způsobila značné pozdvižení, dalo by se přímo říci skandál, neboť se v ní dotkl pro Švýcary poněkud ožehavého tématu nacistických bankovních machinací ve švýcarských bankách. Rozčílil podivnou reakcí některých politických a finančních kruhů opouští Schnabe na několik let ŠVÝCARSKO a odjíždí do Anglie, kde mu v průběhu dvou let vyšly dva romány a to životopisný román Nabokov věnovaný posledním švýcarským létům známého ruského emigrantského spisovatele Nabobova, který také známe z dobrého odeonského překladu z konce osmdesátých let. Tím druhým jeho dílem byl tzv. špionážní thriller Dulles věnovaný nejenom špionážním hrám, které různé zahraniční rozvědky rozehrávaly ve Švýcarsku za druhé světové války. Po návrat domů se na několik let odmlčel, aby nám to vynahradil začátkem let devadesátých hned několika brilantními divadelními hrami a romány, z nichž nejslavnější Davos minulý týden konečně také uvedlo poprvé v Čechách Národní divadlo, dokonce za přítomnosti samotného autora.

Hra Davos byla sice napsána v letech devadesátých, ale i dnes po téměř dvaceti letech neztratila nic ze své aktuální závažnosti, ačkoli je její děj vlastně prostý, ano téměř nic se v ní vlastně neděje. Snad jenom to, že jsme svědky soukromé večeře několika bankéřů a průmyslníků, účastníků proslulého ekonomického fóra a my při tom ztratíme jakékoliv iluze o racionalitě současného civilizovaného světa, neboť lidé, alespoň někteří, zodpovědní za chod našich ekonomik nejsou nic jiného než finanční a političtí gangsteři, alespoň v očích Rudigera Snabeho.

Z románů, které vyšly bohužel prozatím jenom v zahraničí, bych čtenáře upozornil zejména na filosofický román Dobro a Zlo, popisující životní dráhu slavného německého myslitele M. Heideggera se zvláštním zřetelem k jeho švýcarskému pobytu v roce 1929 a to přímo davoskému pobytu, kdy došlo k slavné disputaci s humanistickým filosofem Ernstem Cassirerem a pochopitelně se zvláštní zřetelem na rok 1933 a myslitelova tzv. nacistické období.

Každopádně jsem rád, že Schnabe také konečně dorazil do Čech a myslím si, že v naší dnešní situaci, kdy náš stát vede banda zločinců a politických eskamotérů, je i pro nás jeho poslední hra velmi inspirující a doufám, že i u nás se najde muž, který dokáže s mistrnou ironií popsat náš současný život přinejmenším tak dobře jako se to povedlo Schnabemu.

Rozhovor s R. Schnabem z Culture Rewiev uveřejněný v č. 5. minulého roku, který s ním vedla literární kritička Hannah Ancome.

Často vám vytykají negativní vztah k životu. Mají vůbec pravdu?
Ale to je směšné. Jak může mít někdo negativní vztah k životu? Život je krásný. Dechberoucí. A vztah k němu může být jakýkoliv, ale rozhodně ne negativní. Takhle ublížený, prosím, to bych bral. Ale negativní? Máte mě za blázna?

Ve vaší poslední hře pořádáte takřkajíc soud nad německým myšlením. Je to opravdu tak zlé?

Všechno co páchne národním uvědoměním, národním myšlením, národní hrdostí je nízké a tak, tak nesmírně pokořující. Není národ, neměl by být národ, protože národ je sám o sobě jen pojmem pro podrobení. Německé myšlení je kapitolou na tisíce knih. Já stvořil jen jednu divadelní hru. Jen takové jemné pošťouchnutí do té močky.

Když píšete o lidech, myslíte někdy při psaní na to, že můžete někomu ublížit?

Ne. Když už píšu o lidech, píšu o těch, kteří jsou rádi, že o nich někdo vůbec píše. A to jakkoliv. Samozřejmě se pak na mě sypou různé žaloby, ale беру to jako cirkus. Mají z toho radost. Je to jejich smysl života. A jen díky mně ho naplňují. Já jim neublizuju. Já jim pomáhám žít, tak jak chtějí.

Jste vyškolený matematik. Má to vliv na způsob, jak píšete?

Absolutně žádný. Proč myslíte, že jsem se stal spisovatelem? Matematika je věda, kterou se dá vyjádřit téměř každý vztah, který na světě je. Jen chování života jsem v ní nenašel. Život je nahodilý, nečekaný, nespočítatelný a tím si mě zcela podmanil. Nežiju proto, abych počítal kolikrát se vejde do průmětu záměrů. Pokouším se radši pochopit sám život. Zaprášen křídovým prachem strávil bych nad výpočty, zcela nepodstatnými, život celý. A to mě vyděsilo.

Chcete tím, co píšete, lidi také rozesmát?

Nezáleží mi na lidech. Ani na jejich smíchu. Ani na jejich ukřivděných pohledech. Nezáleží mi na nich vůbec. Jistě, nabízí se otázka proč tedy tvořím. Snad pro lidi? Ale vůbec ne. Prostě tvořím. Musím. A že to někoho zajímá? Jejich blbost. Já bych vlastní tvorbu používal namísto toaletního papíru. Ale někdo v tom holt vidí hodnotu.

Vy si opravdu myslíte, že švýcarské bankovníctví rovná se banda šejdrů a zločinců?

Veškeré cílené ničení lidské svobody a jedinečnosti mi je proti srsti. Jistě, teď mi řeknete, že si protiřekám, vždyť na lidech mi ani zbla nezáleží. Nezáleží, ale ten princip jejich dobrovolného zotročení je tak ohavný, tak uboze podlý, že nejde, než se rozlítit. Berou mě mory jen při pomýšlení na ta monstra sedící na zlatě vykládaných židlich a té jejich nadřazenosti. Elegance takového života. Ta namyšlenost. Ta naddruhovitost. Orwellovo, a že ho chudáka neustále někdo zneužívá, všechna zvířata jsou si rovna, ale některá jsou si rovnější, je v tomto případě ukázkové. Nad námi se pohupují zadky přežraných bankéřů a svými machinacemi, svými výpočty, ničí celou planetu. Jděte k šípku s lidstvem i s jejich ideály, protože jsou to jen plky. Tolikrát překonanými, tolikrát oplakanými, tolikrát poníženy výsměchem. Nejen švýcarské, ale veškeré bankovníctví je prodchnuto zlodějí a lumpy.

Před S. stojí řidič limuzíny. Ponižený žmoulá v ruce služební čepici. Na pohovce leží téměř nahá S. žena T.

S. – Dnes jedeme do restaurace Eden.

Řidič – Ano pane.

T. se znechuceně zatváří. Bere do ruky pomeranč a začne ho pomalu loupat. S. si ji prohlíží. V očích má lačnost.

S. – Potom mě odvezete do Zurichu.

Řidič – Ale pane...?

S. se prudce obrátí na řidiče.

S. – Co?

Řidič udělá nepatrný krok vzad. Dál od S.

Řidič – Říkal jsem vám, že dnes potřebuju odejít dřív.

S. – Cože?

S. se podívá na hodinky.

Řidič – Říkal jsem vám o tom už včera.

Slíbil jste, že je to možné.

S. – Co jsem zase slíbil.

T. se nepřijemně zachichotá. Jde cítit, že je to výsměšný smích. Řidič se na ní nesměle podívá.

Řidič – p.p.pane...

S. – Není možné. Dnes se potřebuju dostat do Zurichu. I kdyby vám umírala matička, tak do Zurichu mě vezmete.

Řidič – Pane.

S. – A teď jděte.

Řidič odchází. S. si sedne k ležící T.

Pohládí ji po stehnu. Ta mu nabídne kus pomeranče. S. zavrtí hlavou. T. položí pomeranč na konferenční stoleček a natáhne se po S.

T. – Pojď.

Začnou se líbat. S. ruka zajíždí dál po stehně T. Pomalu se zavírá opona. Za půl minuty vyjde zpoza opony uklízečka s kýblem vody a koštětem. Postaví kýbl na podlahu. Sáhne do něj. Vyndá hadr, vymáchá ho, vyždímá a omotá kolem koštěte.

Chvilí vytírá, pak se opře o násadu a zahledí se do hlediště.

Uklízečka – Co tu ještě děláte? Jděte už do prdele. Čeká tam na vás rodina. Nebo snad máte hlad? Jeďte se někam najíst. Tenhle kus...

Její slova prodchnou hlasitý nádech T. při vášni.

Uklízečka se zadívá na oponu a zavrtí hlavou.

Uklízečka – Tahle hra není pro vás. Jděte už. S. je bezcitná svině. T. je to samý...

Zvuky vášně se začínají ozývat zpoza opony s jistou pravidelností.

Uklízečka – Už tady uklízím roky, ale aby se tu předvádělo tohle? Fuj tajksl. Vezměte si takovýho Shakespeara. To je něco jinýho. Tam je láska. Vášně. Cit. Ale tady? Jenom sprostota. Vy víte, že tam doopravdy nesoulože. Oba herci seděj na tom gauči. Kouřej a dělaj připitomělý zvuky. Jak dva, co nevěděj co se sebou. Kolem pobíhají kulisáci a šklebjej se připitoměle na herce...

Zvuky rozhodně nenechávají diváky v naději, že vše je jen jako. Vášně protéká až do hlediště.

Uklízečka – Divadlo je ubohá forma sdělení. Všechny city, všechna nenávisť a láska je jen jako. Jak tomu můžete věřit? Jak tomuhle můžete holdovat? Jak malý

děti, to vám teda povim. Pohádky. Dřív jsem uklízela ve fabrice na motouzy. Děsivě velká fabrika to byla, to vám povim. Ráno jsem na jednom konci začala a když mi Pán Bůh dodal dostatečný množství času, večer jsem skončila na druhé straně. A tam vám byly osudy. Opravdový. Skutečný. Ne jak tohleto divadlo, kde je všechno jenom pro pobavení. Tam, když někdo umřel, no, byl umřetej. Ne že jste ho pak potkali v metru. V autobusu. A když něco bolelo, tak to bolelo doopravdy. To máte jak s těma sprostárnama co se teď jako že dějou za oponou. Nedějou se. Nejsou. Je to jen jako. A vy tu sedíte a říkáte si, ale co když... Co když na to opravdu skočili? Neskočili. Kouřej. Čekaj. První porno na jevišti tomu říkaj. A smějou se. Už po tisíci. Jako by to bylo vtipný. Už po tisíci.

Uklízečka chvíli pozoruje oponu odkud se stále linou zvuky vášně. Pokrčí rameny a začne vytírat.

Přetře půl jeviště před oponou. Sundá hadr z koštěte. Vymáchá ho, vyždímá a omotá kolem koštěte. Postaví se a sjede pohledem hlediště.

Uklízečka – Co má tahle hra co společného se životem? Jasně, zpodobňuje život takový, jak ho vidí autor. Ale zníte Shnabeho? On se na veřejnosti moc neukazuje. A asi ví proč. Já ho tu několikrát zažila. Přišel na zkoušku hádat se s režisérem. A že tohle se mu nelíbí a tamto také ne. Snad si chtěl režirovat sám. A to vám povim, sprostej chlap to je. Chová se stejně jako ty jeho postavy ve hře.

Arogantně, hnusně. K lidem jako k nižšímu druhu. Nejradši by to tady všechno profackoval. Vezměte si třeba mě. Uklízela jsem v kanceláři. Vtrhnul tak Shnabke, sednul za stůl a zapálil si. Seděl tam a pozoroval mě jak vytírám. Za celou dobu neřekl ani slovo. Ani nepozdravil. Cápek jeden. Jsem o generaci starší než on a nepozdraví. A taková je jeho hra. Bez úcty. Bez lidskosti. Bez jakékoliv slušnosti. Dej Pán Bůh klid mé duši, ale kam takový svět směřuje, když už se ani nezdraví starší ženy? Uklízečka zavrtí hlavou. Sundá z koštěte hadr a zase ho vymáchá a vyždímá. Omotá ho kolem koštěte.

Postaví se.

Uklízečka - Víte, že z toho dostal režisér depresi? Tři dny nepřišel. Zavolal, že na to, promiňte, ale takhle se sám vyjadřil, že na to prý sere.

Z hlediště se ozve hlas.

Hlas – Vždyť to je taky debil. Slaboduchej kretén, kterej nedokáže prostě říct – a bude to takhle.

Uklízečka zaostřuje pohled a snaží se hlas najít.

Uklízečka – Kdo to řekl?

Hlas – Vy si máte hledět svýho. Ne tu řečnit. Vytírat a vypadnout. Vy nejste ústa, mozek, rozum, myšlenky. Jste jen prodloužená ruka s hadrem na konci. Jak se opovažujete ničit mou hru?

Uklízečka – Shnabe. To jste si sem přišel pohonit ego? Oni hrají vaši hru. U toho nesmíte chybět.

Hlas/Shnabe – A vám je do toho hovno.

Vypadněte už.

Uklízečka – Tak abyste věděl, drahej autore, tohle není hra pro lidi. Tohle je hra pro vás. Hrajete si na autora. Hrajete si člověka, který má co říct a přitom jste jen pitoměj odpad týhle přisprostlý společnosti. Porno na jevišti. Nevidíte jak je to laciný? Ubohý? Šokovat není uměním. Umění píšou lidi obdařený, ne vykonstruovaný.

Shnabe – Co to melete ženská. Zalezte už. Uklízečka – Ještě jsem neskončila, drahej Shnabe.

Uklízečka začne pomalu vytírat druhou půli jeviště.

Shnabe – Má hra má upozornit na bezcitnost téhle společnosti, má...

Uklízečka se vzpřímí.

Uklízečka – (vykřikne) Na bezcitnost se neukazuje bezcitností.

Shnabe – Ale právě že ano. Bezcitností upozorňuju na bezcitnost. Schválně jsem ji vypsal dost přímočaře, aby to debilní kritici a diváci pochopili. Víte co je dnes divák? Zabedněná hrouda konzumu, která odmítá přemýšlet, protože přemýšlení sakra bolí. Víc než hamburger u McDonalda. Víc než jízda na rotopedu. Udržovat ve společnosti alespoň nějaké téma. Snažit se upozornit na to, že jsou i jiné dimenze žití, než ten všezerný. Diváci jsou, všichni, do jednoho, tupá zvířata. Stejně nic nepochopěj. Stejně odejdou nepoznamenaní. Do prdele, k čemu já se snažím.

Uklízečka – Nemáte pravdu. Onehdá jsem pozorovala, při jiný hře, při kvalitní hře, diváky. Nejmiň polovina jich plakala dojetím. Ponořili se do hry natolik, že jim připadala skutečná. To byli lidi, ne ti vaši diváci, kterejma jenom pohrdáte. Tak proč píšete hry, když pohrdáte jejima konzumentama? Pohrdáte vším a chcete nám diktovat pohledy na svět? Vy ubohej tvore. Pán Bůh vás snad někdy navštíví a vy se obrátíte k lidem, ne od nich.

Shnabe – Jste krutá.

Uklízečka – Nejsem. Jsem tím, čím vy nejste a ani nedokážete být. Vy jste krutej. Neskutečně krutej. Pohrdat svejma divákama, když sedíte v jejich řadách. Krutej a zároveň tupej.

Za oponou očividně dochází k orgasmům. Jekot vášně překrývá poslední slova uklízečky jako nová, libivější vrstva nátěru.

Uklízečka – No abyste se neposrali.

Začne zase vytírat.

Shnabe – Ukončete to. Zastavte to. Něco takovýho nemám potřebu provozovat. Pro koho? Pro vás všechny co tu sedíte? Vypadněte odsud.

Z hlediště se ozve šramot.

Jiný hlas – Nechte mě. Co to děláte?

Shnabe – Vypadněte z mé hry. Není pro vás. Není pro nikoho. Jste jen tupá zvěř. Táhněte chrápat se svejma ženama. Jděte znásilňovat svý dcerušky a neznásilňujte mou hru svejma oplzlejšma pohledama a názorama. Je to moje hra. Moje.

Do hlediště z postranního vchodu vchází dva policisté. Odvádějí Shnabeho. Opona se otevírá.